
STRESZCZENIE

Tytuł dysertacji: **„Adaptacja obiektów pogórnich na nowe funkcje. Tendencje kształtowania przestrzeni w kopalniach podziemnych w Polsce.”**

Autor: mgr inż. arch. Anna Magdalena Jagiełło

Promotor: prof. dr hab. inż. arch. Elżbieta Trocka-Leszczyńska

Słowa kluczowe: adaptacja, obiekty pogórnich, kopalnie podziemne, nowe funkcje

Problem niszczących i niewykorzystanych obiektów oraz przestrzeni kopalni podziemnych jest powszechnie znany nie tylko w Polsce, ale i na świecie. Od lat poddaje się likwidacji przedsiębiorstwa górnicze, a także całe regiony górnicze. Dewastacji ulegają obiekty kopalni podziemnych, nie tylko współczesne, ale i zabytkowe.

Podziemne wyrobiska i kompleksy zakładów górniczych, mają wartość nie tylko historyczną, ale i użytkową, stanowiącą źródło wiedzy na temat rzemiosła oraz technik górniczych. Związku z tym, obiekty te tworzą krajobraz kulturowy o unikalnych cechach, niosąc różnego typu wartości m.in.: poznawcze, estetyczne, wizualne także przyrodniczo-geologiczne. Obecnie tylko w nielicznych utworzono podziemne trasy turystyczne, muzea techniki górniczej, sanatoria lub zagospodarowano je w inny sposób, pozwalający nie tylko na utrzymanie ich pierwotnej formy, ale także na wzrost wartości obiektu – w wymiarze niematerialnym i materialnym, a dzięki temu także na budowanie nowej tożsamości regionu.

Aktualność tematu przekształceń, związanych z adaptacją kopalni podziemnych i nadawaniem im nowych funkcji, potwierdza znaczna liczba realizacji, które powstały w latach 1950-2016 w Polsce.

Założeniem głównym dysertacji było wskazanie tendencji dotyczących adaptacji zarówno obiektów, jak i przestrzeni podziemnych w wyłączonych z eksploatacji kopalniach. W celu uchwycenia aktualnych kierunków ich przekształceń wyznaczono zadania naukowe – realizowane w poszczególnych częściach pracy, a także wyodrębniono grupę 21 przykładów, które pozwoliły udowodnić postawioną w pracy tezę:

Adaptacje – obiektów i przestrzeni kopalni podziemnych – są istotną częścią procesu zachowania dziedzictwa górniczego w Polsce, a ich sukces zależy od właściwej realizacji nowych rozwiązań uwzględniających potrzeby regionu i preferencje użytkowników.

Do badań zastosowano: studia literaturowe (analiza literatury krajowej i zagranicznej), badania terenowe (wizja lokalna, inwentaryzacja fotograficzna, opis, kwestionariusz ankietowy), syntezę (opis, zestawienia, opracowanie schematu typologii i katalogu obiektów). W pracy omówiono wybraną do badań grupę przykładów a następnie scharakteryzowano zakresy i formy przeprowadzonych w nich adaptacji i na podstawie wykorzystania istniejących przestrzeni i obiektów pogórnich – opracowano ich szczegółową typologię. Rozwiązania nowych układów funkcjonalno-przestrzennych, które powstawały od lat 50. XX wieku w adaptacjach obiektów pokopalnianych w Polsce porównano z zagranicznymi.

W obrębie wyróżnionych tendencji podkreślono, że przeprowadzone adaptacje związane są z zaspokajaniem zmieniających się potrzeb i oczekiwań zarówno regionu, jak i użytkowników. Zwrócono też uwagę na estetykę analizowanych realizacji, uzyskiwaną

m.in. poprzez: właściwy dobór iluminacji i poprawę warunków oświetleniowych, wykorzystanie koloru oraz rozwiązań multimedialnych. Wskazano również głównie kierunki zabezpieczeń – stosowanych adaptowanych kopalniach podziemnych.

W celu weryfikacji omówionych badań i ich efektów przeprowadzono autorskie badania ankietowe. Skupiono się w nich na formie, jakości i estetyce adaptowanych polskich obiektów pogórnich. Uzyskane odpowiedzi zaprezentowały preferencje użytkowników, z podkreśleniem rozwiązań akceptowanych i nieakceptowanych występujących w zwiedzanych obiektach.

W zakończeniu pracy sformułowano wnioski końcowe o charakterze ogólnym dotyczące przyszłych tego typu realizacji, stwierdzając m.in., że, o jakości i prawidłowych kierunkach prowadzonych działań decydują przede wszystkim przemiany uwzględniające potrzeby i preferencje regionu oraz użytkowników.

Reasumując adaptacja obiektów kopalni podziemnych jest uzasadniona z uwagi na potrzebę ochrony ich wartości i kultywacji tradycji oraz historii związanych z górnictwem na terenie Polski, a także na konieczność budowania tożsamości regionu w miejscach, gdzie górnictwo było główną gałęzią gospodarki.